

העגלות של הנשיאים: ניצול הכוחות בשלימותן

לקוטי שיחות חלק כ"ח, שיחה ב' לפרשת נשא

מבוסס על סיכום שנערך באוצר לקוטי שיחות

הקדמה: חלק גדול בפרשתנו מדבר על קרבנות בהמה שהקריבו הנשיאים כשהקימו המשכן בראש חודש ניסן¹. הקמת המשכן היתה חשובה מאוד לבני ישראל, מכיון שהמשכן סימל שלימות כפרת הקב"ה על חטא העגל, וממילא היתה שמחה גדולה אצל בני ישראל בהקמתו.

הנשיאים הקריבו קרבנות בשם שבטם, כל אחד ביום אחר, משך 12 ימים. בשיעור היום נעמוד על נדבה אחרת ("אישית") שהקריבו הנשיאים, הנראית בהשקפה ראשונה קצת מוזרה, אבל באמת טומנת בתוכה הוראה נפלאה בעבודת ה'.

מקור 1: "ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלאות צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד". משש העגלות, ארבע נועדו למשא המשכן (הקרשים, האדנים וכו').

צריך ביאור: לנוכח נדיבות לבם הרבה של בני ישראל בתרומותיהם למלאכת המשכן² - איך ייתכן שדוקא הנשיאים קימצו כליכך בנדבתם, עד כדי נתינת מחצית עגלה בלבד לנשיא?

ובפרט, שהנדבה הזאת היתה הזדמנות עבורם להראות נדיבותם מה שלא הראו בהתרמה הראשונה, וממילא למה כזאת קמצנות?³

מקור 2: כשמעיינים בפירוט מה שהניחו על העגלות, עולה שהניחו עליהן 48 קרשים מעץ מלא, כל קרש אורכו ה' 5 מטר על 0.75 מטר, היינו שהיו כבדים ביותר⁴.

גם האדנים היו כבדים ביותר: היו מאה אדנים, כל אחד שקל ככר (של קודש)=25.5 ק"ג. סך הכל: 2.550 ק"ג...

מקור 3: התמיהה גוברת עוד יותר כשמעיינים במידות העגלות בגמרא⁵, שמזה מובן שארבע העגלות שהוקצבו לבני מררי הספיקו בדוחק רב לנשיאת קרשי המשכן⁶, עד כדי כך שהיה צורך בשמירה

¹ "אין מוקדם ומאוחר בתורה"... בפרשת נשא חוזרים לא' בניסן, הגם שבפרשיות קודמות (מפרשת צו ואילך) כבר עברנו לשבועות וחודשים הבאים...

² במדרש רבה: "שמחו כל ישראל במלאכת המשכן והביאו בשמחה כל נדבה ובזריזות ראה מה כתיב (שמות לה) ויבאו האנשים על הנשים שהיו דוחקות זה על זה ובאים אנשים ונשים בערבוביא. ולשני בקרים הביאו כל הנדבה שנאמר והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר".

³ לקהל מתקדם, כדאי להסביר הנקודה אות ב' וג' בשיחה, איך ש: א) א"א לומר שלא תרמו יותר עגלות מכיון שלא מצאו יותר עצי שטים, מכיון שלא מסתבר שלא מצאו במצרים עצים חזקים (לאו דווקא מעצי שטים) לעשות עוד עגלות רבות, ובפרט שקנו במדבר כל הזמן דברים מסוחרים בסביבה... ב) א"א לומר שעשו א"ז ע"פ ציווי ה', מכיון שאמנם הקב"ה הסכים למה שעשו, אבל כשתרמו, עשו את זה מדעתם, וא"כ חוזרת השאלה, למה עלה כך בדעתם?! ועוד: גם אם זה ציווי הקב"ה, ברור שצריך למצוא טעם, כמו שמצאו לשאר קרבנות הנשיאים.

⁴ עץ הארז הוא עץ מאוד "צפוף" dense, לכאורה משקל כל קרש מתקרב לטון אחת! א"כ, מגיעים למשקל כולל של 48 טון שהי' קשה להכניס הכל בארבע עגלות לבד.

⁵ במדור הוספות תמצאו מקור הגמרא עם תרגום וביאור כו'. באם זה נראה מסובך מדי לקהל, לא צריך להכנס לפרטים... רק פשוט להסביר שהקרשים נראו פשוט קטנים, ובפרט ע"י התיאור של רש"י איך שה"בן לוי" הי' רץ אחורי העגלה כו', שזה נראה מוזר וקמצן ביותר...

כדאי לציין (כדי לעזור להמשך השיעור וכדי שהתשובה תובן): זה שהצליחו להוביל את המשא הגדול הזה (50 טון) עם ארבע עגלות, אין זה בגדר נס: הקרקע היתה שטוחה ע"י העננים - וממילא קל יותר להוביל, כח שור הוא חזק ביותר ויכול לכאורה להוביל (לא לשאת) 6 טון. השאלה כאן אינה אם הדבר אפשרי, אלא למה היתה כזאת קמצנות, כשבד"כ התנהגו בעשירות.

⁶ עיין בגמרא שהעגלות היו ארוכים 2.5 מטר ורחבים 1.25 מטר... וממילא לא יכלו להספיק להניח כהוגן את כל הקרש שאורכו הי' כפול (5 מטר)! היינו שהקרש הי' בולט משני צדי העגלה.

מתמדת כדי שהקרשים לא ייפלו מהעגלות; מדוע, איפוא, לא תרמו הנשיאים עגלות רבות יותר, כדי שניתן יהיה לטעון עליהן את משא המשכן בהרחבה וללא קושי - בהתאם לכלל "אין עניות במקום עשירות"?

מקור 4: והביאור בזה: בעניין נדבת הנשיאים ישנו הבדל בין לשון הספרי ללשון מדרש רבה: בספרי נאמר "מה ראו נשיאים להתנדב לכתחילה", ואילו במדרש - "למה נזדרזו הנשיאים לבוא ולהקריב תחילה". והמשמעות היא שלדעת המדרש היו העגלות והבקר בגדר קרבן.

מקור 5: הסבר הדברים: העגלות והבקר לא היו בגדר אמצעי תעבורה בלבד, אלא הם נחשבו לחלק מהמשכן עצמו - שכן רק בצירוף העגלות והבקר מקבל המשכן את הגדרתו כמשכן נייד ("אוהל מועד"). תרומת העגלות והבקר נחשבה, איפוא, לגמר עשיית המשכן, ולכן היתה בבחינת קרבן.

מקור 6: זוהי הסיבה (לפי המדרש) למספרן המועט של העגלות: קדושתו של המשכן מחייבת שלא יהיה בו שום דבר לבטלה, אלא כל פרט ופרט שבו יבוא לידי ניצול מלא; ומאחר שניתן, ולו בקושי ובדוחק, לשאת את כל חלקי המשכן בשש עגלות - אין מקום להוסיף עגלות נוספות, שכן במקרה כזה לא תנוצל כל עגלה במלואה⁷, התכלית ה' לנצל כל דבר עד תומו⁸.

מקור 7: הסבר נוסף (המתאים גם לשיטת הספרי)⁹: משא המשכן על כל חלקיו הוא תפקיד שהוטל על הלויים עצמם; העגלות לא נועדו כדי לשאת את המשכן במקום הלויים, אלא לסייע להם ולהקל עליהם בביצוע המלאכה בלבד.

ולכן הונחו הקרשים על העגלות דוקא בצורה שדרשה התערבות מתמדת של הלויים במהלך המשא - שכן רק בדרך זו יכלו הלויים למלא את תפקידם בנושאי המשכן.

מקור 8: ההוראה מכל האמור בעבודת האדם: אמרו חז"ל: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו - לא ברא דבר אחד לבטלה". והוא הדין ביחס לכוחותיו וכישוריו של האדם, שמחובתו לעשותם למשכן לקב"ה ("ושכנתי בתוכם"): כל כוח, יכולת או כישרון שהעניק הקב"ה לאדם - עליו להבטיח שלא ילך לבטלה חלילה, אלא ינוצל במלואו לעבודת בוראו¹⁰.

⁷ והרי ראינו איך אצל כ"ק אדמו"ר כל דבר ה' מנוצל עד תום: העפרון ה' בשימוש עד הסוף, רוב התשובות לכותבים ה' ישר בגוף המכתב, וכהנה רבות רבות בדברים שכ"ק אדמו"ר לא רצה להחליף כל עוד שהם עובדים.

כדאי לציין שבימינו, מיד זורקים כל דבר שלא עובד מצויין, או שכבר לא צריכים - גם אם עדיין עובד... הכל נהי' "חד פעמי", וכאן מגיעה ההוראה שכל דבר צריך להיות מנוצל עד תומו. ויש לעיין עוד.

⁸ כדי להסביר המושג ב"דעת תחתון", אפשר להביא המשל דלקמן: בעולם העסקים יש אופנה חדשה בשנים האחרונות הנקראת "ייעול" "אופמיזציה", היינו, שמביאים מומחה בתוך חברה (entreprise) והוא בודק כל דבר אם הוא מנוצל הוא לא, כל עובד האם נמצא בתפקיד המתאים לניצול כשרונותיו. הרבה פעמים המומחה מחליף התעסוקה של עובד לתעסוקה יותר מתאימה.

בדרך כלל, העובדים מתלוננים ע"ז בשעת מעשה, אבל האבן הבוחן הוא אחרי כמה חדשים כשרואים שסוף סוף הכל הסתדר, ושהעובד מודה בעצמו הבחירה היתה באמת נכונה ומתאימה לו. תכלית ה"ייעול" הוא שכל דבר וכל כשרון ינוצל עד תומו.

⁹ לכאורה ההסבר הנוסף הזה נחוץ מכיון שסוף סוף (ובטח יהיו בשיעור אלה שישאלו): הרי היתה קמצנות, מכיון שלמדנו לפנ"ז במקור 3, שבן לוי ה' עומד מאחרי העגלות ומוודא שזה לא נופל וכו', שזה לא כבר בבחינת "ייעול" ועבודה בגדר הרגיל... והתשובה ע"ז כאן היא שמצד אחד הלויים היו צריכים לשאת, ומצד שני בגשמיות קשה להם לשאת 50 טון... הפשרה שנמצאה, שיהי' דרך לעזור ללויים לשאת, אבל בפועל יצטרכו להרבה מאמצים... וממילא כשבן לוי יחזור הביתה אחרי העבודה, הוא ירגיש שהוא עשה את העבודה ולא רק שהנהיג את השוורים...

¹⁰ והרי גם זה ראינו אצל כ"ק אדמו"ר איך עווד תמיד האנשים להתשמש בכשרונותיהם לעבודת ה', ושזה תכלית האדם בעולם הזה. אפשר להביא היום יום" הידוע מכ"ה ניסן ש" העבודה היא בכל אדם לפי מהותו ומעלתו. מי שיש בידו לנקוב מרגליות או ללטוש אבנים טובות ועוסק בעבודת מלאכת אפית לחם - ומוכן דוגמת כל זה בעבודה - הגם שהיא עבודה ומלאכה הנצרכת במאד, בכל זה לחטא יחשב לאיש ההוא". (חטא מובנו: עבירה וגם חוסר - שלא נעשה כמו שצריך).

כדאי להרחיב בהסברה ולהתאים לקהל, כי ה' הטובה עליכם... זוהי נקודה חשובה ביותר שכ"ק אדמו"ר חזר עליה רבות! במדור הוספות תמצאו צילום מהתועדות י"ב סיון תשמ"ב ונשא תשל"ח - עליהם מבוססת השיחה. כ"ק אדמו"ר מבאר כמה כיווני הוראה בעניין, בקשר למבצעים, לימוד התורה, חינוך וכו'. עיין שם.